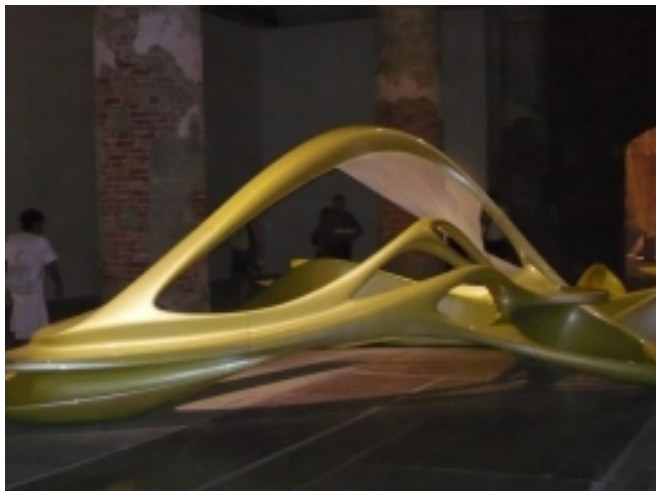

Benátky: snad je to ještě o architektuře...

Author: Radomíra Sedláková | Published: 19.11.2008

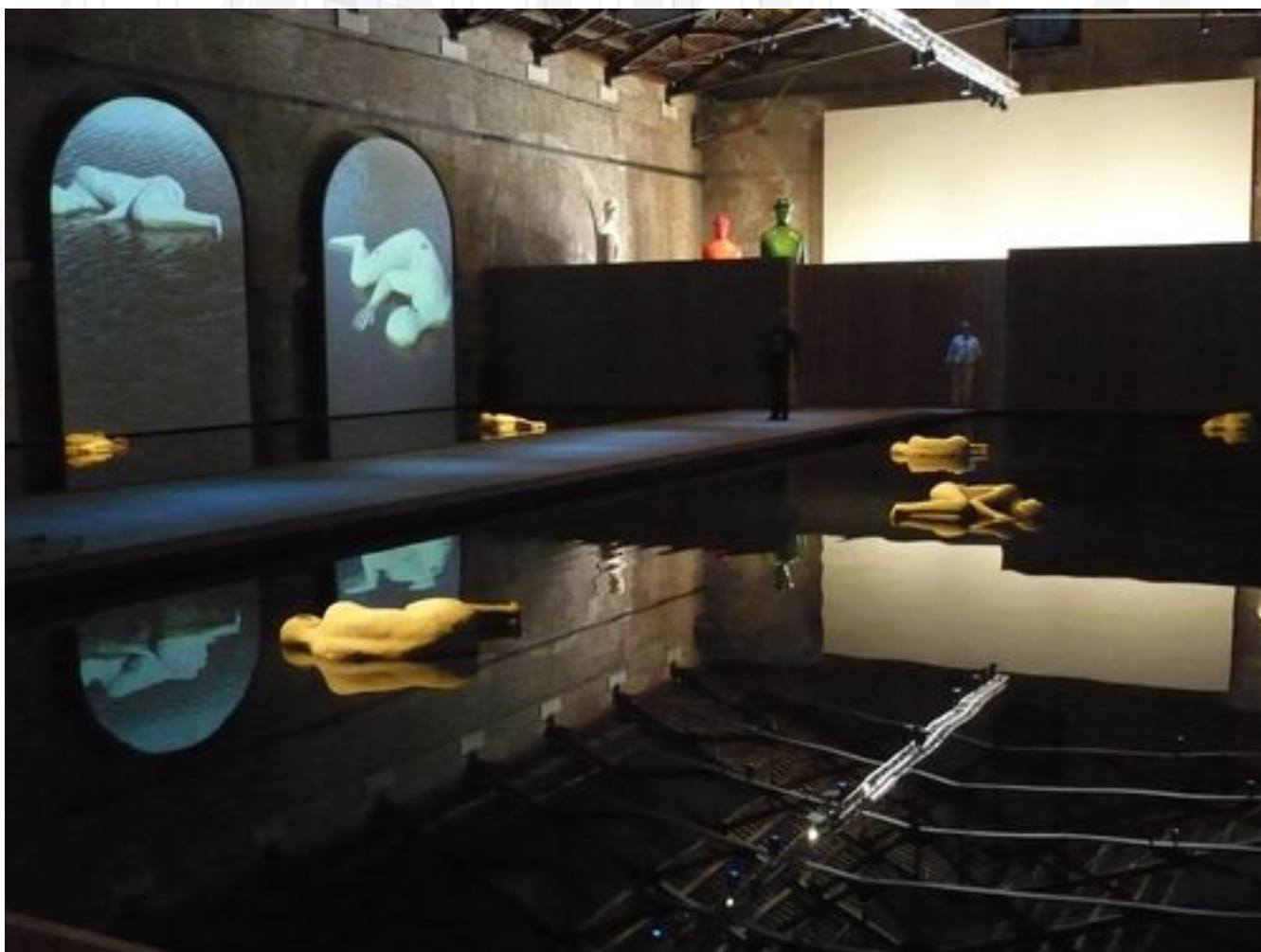
Mezinárodní výstava architektury v Benátkách má letos pořadové číslo 11. I když tu podobu, v jaké se koná letos, získala teprve v roce 1991. Podobu, kdy organizátor připravuje velkou výstavu v prostorách Arsenálu, pro niž si vybere hlavního kurátora, který určí hlavní téma. Pro letošní rok to byl nizozemsko-americký teoretik Aaron Betsky, který dlouho vedl prestižní Nizozemské muzeum architektury. Téma jím určené jde asi těžko překládat doslovně „Out there: Architecture beyond building“. Architektura je víc než stavění? Víc než stavba? Každopádně Betsky ve svém prohlášení uvedl, že architektura má v sobě něco víc než jen to, co je postaveno, architektura je věc fantazie, snění a hledání. K tomu podotkl, že architektura je také věc budoucnosti a našich představ o ní. Tím poněkud předznamenal, že na letošní výstavě se mnoho domů představovat nebude.

Objevuje se to pravidelně - někdy se důraz klade na reálné stavby, někdy naopak. Architektura se od dob osvícenství potácí v úvahách, co vlastně je, kam patří. Někdy převládne názor, že jejím posláním je přece víc než jen navrhovat domy a klade si vyšší ambice. Ba dokonce se občas tváří, jako že na tom, co a jak je postaveno, tolik nezáleží, že nejdůležitější jsou ideje - jenomže pak si uvědomí, že tím poněkud popírá samu sebe a pokorně se vrátí ke svým původním základům.

Žádné domy!

Letos se na bienále větší důraz kladl na myšlenky, na autorská východiska architektonické tvorby. Betsky vybral světové hvězdy, jimž dal k dispozici velkorysý prostor v bývalých loděnicích Arsenálu a nechal je - snít. Nevím, jestli zadání znělo „jen žádný dům“, ale tak to dopadlo. Už úvod je překvapivý - temná chodba měkkých tvarů na sobě nese proměnlivou kompozici postupně se rodící a zanikající vesmírné struktury, z rubu pod ní na malých obrazovkách běží ukázky z filmů se scénami, které mají (často velmi volný) vztah k architektuře a ke stavbám... A pak je divák vržen mezi většinou měkké tvary modelované z nejrůznějších materiálů, které mohou připomínat stavby (některé se tak i jmenují), ale také nemusí (mj. Zaha Hadid, Asymptote). Jako by hlavní bylo vést lidskou mysl, kam ona si zamane. Architekti jsou však profesí přece jen poznamenáni hloub, než si sami myslí, a v jejich prostorových kompozicích se stavba vždy nějak objevuje. Ať jako dům zbavený všeho kromě způsobu vedení nejrůznějších typů sítí (Penezič a Rogina Architects), či jako město z domů pro jednotlivce (Droog a KesselsKramer). Ale mezitím se objeví monumentální model skrývající holografický obraz života v domech na prestižní londýnské adrese (Doriana a Massimiliano Fuchsas), kde divák zjišťuje, že vše se točí kolem - jídla.

Problém odložených, poničených a zapomenutých plastových dětských hraček vyřešil Greg Lynn ve skvostném designérském kousku, když právě tyto hračky použil jako materiál pro - nábytek? Ano, nábytek, který jistě dokáže ovládat prostor, přitom připomínat dobu dětství a zároveň vést k úvahám o hranici kůže

(právě za něj získal Zlatého lva).

Jinde se podařilo realizovat dávnou myšlenku stavby, která nabývá barvu a zvuk a smysl teprve díky tepu člověka, který její senzory vezme do rukou (Coop Himmelb(l)au). Někde je jasné, že současný člověk ztrácí samostatnost, nabývá závislosti na tom, zda je „připojen“ (Guallart Architects). Milým zastavením je architektonické plastika Franka O. Gehryho, jejíž kostra je vytvořená ze dřeva a z hlíny a jejíž osud je dán ne zcela přesnou souhrou toho, jak se v benátském klimatu chová dřevo a jak schnoucí hlína. Objekt má v sobě rysy stárnutí a snad i předzvěst vlastního konce - a přitom je tak pochopitelně stavební. Jako Gehryho zemitější protiváha působí jurta od Totana Kuzembaeva, posazená na břeh doku a skrývající ve svém nitru - ubohé nové auto nomádovo.

Je tam těch velkorysých kompozic více než dvacet a mají zvláštní doprovod. Architekti stále mají potřebu lidi poučovat, vysvětlovat své projekty a postoje. Betsky jim v tom vyšel vstříc. Za dělicími stěnami z malých typových prvků (které se jako znak objevují na letošní výstavě všude) jsou umístěny desky s autorskými texty. To však nestačí, z obrazovek promlouvají sami autoři textů, většinou velmi vážně, jen občas s nadhledem vyslovují svá prohlášení, vyznání a manifesty. Upřímně si myslím, že to je nejlepší cesta, jak znemožnit autora i jeho myšlenky; architekti tak touží po tom, aby je vždy všichni brali vážně, až si tím sami ubližují.

Ne, nechci, aby to vypadalo, že je letošní architektonické bienále jen přehlídkou fantazií. I když si skutečně myslím, že většina toho, co se v této části bienále předvádí, je spíš to „před“ budovou, tedy proces, který architekt v sobě provádí, když začne přemítat o konkrétním domě, kdy se uvolňuje z předchozích prací a volně si nově skládá své představy.

Stavební forum

Souvislosti a experimenty

Vzhledem k tomu, že o bienále je stále větší zájem ze strany zemí, které si nestihly včas (tedy v 1. polovině 20. století) postavit své pavilony, nabízí Arsenál své prostory i jim. Soustředěná sekce latinskoamerických zemí se k architektuře obrací různými pohledy - její vztah k hudbě, její ekologicko-společenské souvislosti, architektura jako suma domů, které lidem utkví v paměti, za nimiž se jezdí a jež lze najít na pohlednicích, což představuje pohádková expozice Chile s názvem „Byl jsem zde“ (stavby vskutku moderní se ovšem v takových souborech vyskytnou jen zřídka).

Možná už tradičně patří nejvzdálenější konec Arsenálu expozici čínské. Ta se věnuje bydlení, nejžhavějšímu architektonickému problému doby. Usazení v kontemplativní zahradě se její autoři zamýšlí nad tím, jak stavět rychle a úsporně. Nabízí domy z papírových obalových krabic, domy z překližky či dům, kde konstrukce lešení je zároveň hlavní nosnou konstrukcí stavby.

Betského expozice Beyond building, tentokrát s označením „Experimentální architektura“, pokračuje i v tzv. italském pavilonu v hlavním výstavním areálu, v Zahradách (Giardini di Castello). Hlavní hala je naplněna prostorovou konstrukcí z bambusových tyčí a tyček (Herzog a de Meuron), kombinace lešení a vzpomínky na letní pláž, možná, nebo jen zamýšlení nad pomíjivostí staveb. Ale pak se najednou jakoby rozsvítí, tam, kde se znovu objeví hvězdy, ale najednou v téměř klasické výstavní expozici, v níž plány a modely Zahy Hadid jsou velmi silnými výpověďmi o domech podle nich postavených či aspoň zamýšlených. Podobně působí výstava vybraných prací Franka O. Gehryho. (Těm dvěma snad nejde uniknout, ale ve zdejším ruchu a mnohosti způsobů prezentace architektury najednou představují až klasickou jistotu). A hned vedle se ukazuje ne to, co je víc než stavba, ale to, co je uvnitř stavby, když uklízečka popisuje vybavení domu Rema Koolhaase a způsob, jakým se o něj stará.

Nečekaně rozmanité jsou přístupy k prezentaci architektury a myšlení o ní: vedle uklízečky popisující neškolenými slovy prvky špičkového designu se objeví i obrázky Magelon Vriesendorp, která mezi nimi v animovaném filmu oživuje klasické věže amerického velkoměsta a nechává je prožít vášnivý vztah. Nutno přiznat, že nejvíc plno je v části nazvané uploadCity, kde lze sledovat amatérská, ale i profesionální videa v kvalitě YouTube a polehávat přitom na velkých a dobře tvarovatelných matracích.

Stavební forum

O ledničky k slovům

Expozice v národních pavilonech se hlavním tématem nechaly vést jen volně. Některé vstoupily do volné hry s vědomím toho, že diváka je nutno rychle zaujmout, ovšem zároveň s jistotou, že stejně do pěti minut prchne někam dál, a v takové situaci nemá tedy cenu nutit ho k přemýšlení. I tady ale byl patrný dvojitý přístup - jeden skvěle zvládla slovenská expozice Sideways (prešovský ateliér zerozero), nabízející pohled do lednic s překvapivou sociologickou výpovědí, druhý nabídl polský pavilon se svým Hotelem Polonia, který u několika málo staveb třemi fotografiemi, instalovanými v čistém, klidném, mírném interiéru s náznakem hotelových postelí, upozornil na pomíjivost nikoli staveb, ale společnosti (za to dostal Zlatého lva za nejlepší expozici).

Řecko nabídlo Zvuky Athén, Egypt tradici geometrie ve stavbách, Velká Británie představila pět ateliérů a jejich stavby pro bydlení, Brazílie se věnuje architektuře bez architektů, Austrálie svůj pavilon naplnila mnoha malými modely staveb, Finsko nabídlo pohled na své knihovny (pro nás opravdu hodně inspirativní, knihovna nikde není předmětem exhibice), Německo zatoužilo po ekologicky lepším životě, Japonci nabídli půvabné zahrádky. Estonci nemají vlastní pavilon, ale středem hlavní třídy zahrady položili kus ropovodu. Belgičané začínají svůj pavilon rekonstruovat - a tak ho představili pustý, prázdný, jen s několika instalacemi a s projektem budoucnosti. Uruguay tančí se svou architekturou tango a Srbsko svou expozicí Wohnlich s měkkými matracemi na podlaze správně vystihlo, že prostor k odpočinku bude vyhledávaný a oblíbený.

Kromě toho si řada zemí našla své výstavní plochy ledaskde po Benátkách. Bulhaři využili působivý industriální prostor přestavovaného pivovaru na Guidecce k představení svých mladých tvůrců; Portugalci objevili opuštěný sklad přímo na Canal Grande a nabídli v něm velkolepou interiérovou i exteriérovou instalaci s názvem Disquieted Architecture. Ojedinelá je účast Lucemburska, expozice bez jediného plánu, kresby, vizualizace či animace - jen odpovědi architektů na čtyři otázky ve čtyřech jazycích. Tchajwanci tradičně umístili svou temnou síň do vězení vedle Dóžecího paláce, Kypr pozval jako svého kurátora Petra Cooka, jenž nabídl ostrov jako místo odpočinku, znovuzrození a také nové interpretace známých věcí; tahle expozice je snad nejlaskavější a nejoptimističtější ze všech.

Stavební forum

Jarmark architektury?

A pak je tu řada doprovodných akcí. V Nadaci Querini Stampalia se probírá projekt nové urbanizace pařížské čtvrti La Defence; v prostoru kostela San Stae vystavuje Ruské muzeum architektury expozici na téma „porodnice“, svou autorskou výstavu má nedaleko Academie klasik architektury 20. století Jorn Utzon. A ve vile Malcontenta v Meri, jen kousek od Benátek, Zaha Hadid oslavuje svou instalací 500 let od narození Andrey Palladia.

Je toho neskutečně moc. Mezinárodní výstava architektury postupně zaplavuje celé město. V tom obrovitém množství se ovšem sama podstata výstavy nějak vytrácí, mizí architektura, z bienále se stává festival, možná spíš jarmark na téma architektury, možná je to trochu pout' a možná prostě přesah už někam jinam, neboť v té velikosti už na hlubší myšlenky není prostě síla.

Jenomže po takových myšlenkách je dobré nechat se lodkou převézt přes zátoku Arsenálu a navštívit doprovodnou výstavu s oficiálním názvem Italská zahrada v Tianjinu. Mario Occhiuto s Mimme Paladinem tu nabízejí neskutečně silný kontemplativní prostor, kde expozice sice přibližuje projekt realizovaný v Číně, projekt kulturní revitalizace devastovaného území bývalé ocelárny, ale sama o sobě se stává uměleckoarchitektonickým dílem.

Architecture beyond building. Out there. Je dobře, že se to koná. Právě proto, že v dnešním spěchajícím světě, kdy informace se člověku vnucují až domů na stůl v podobě dokonale instantní, je tento jarmark svým způsobem vyburcováním, jeho neohraničená všehochuť nejprve zahltí - a pak začne provokovat a inspirovat. I když to na první dojem tak nevypadá, pořád jde o architekturu a její základní poslání, o architekturu jako tvůrce prostoru pro život člověka a stejně architekturu jako obraz společnosti.

11. mezinárodní výstava architektury v Benátkách, Arsenal a Giardini di Castello, do 23. 11. 2008, otevřeno denně od 10 do 18 hodin, vstupné 15 eur. K výstavě je vydán pětidílný katalog, cena 70 eur.

Popisky: 1 - Architektonická klasika v podání Zaha Hadid 2 - Italská zahrada 3 - Italská zahrada zevnitř 4 - Jurta od Totana Kuzembaeva 5 - Slovenská expozice Sideways prešovského ateliéru zerozero 6 - Architektonické plastika Franka O. Gehryho 7 - Estonský ropovod

---

19.11.2008 08:00, Radomíra Sedláková